

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

УДК 304.442

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-8-1>**Наталія АНДРІЇВ,***orcid.org/0000-0001-5410-2078*

кандидат економічних наук,

викладач кафедри соціокультурної діяльності

Комунального закладу вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв»

Закарпатської обласної ради

(Ужгород, Україна) *n.andriiv6493-7@ubogazici.in***Людмила УХАЧ,***orcid.org/0000-0002-1348-0168*

заслужений працівник культури України,

викладач кафедри соціокультурної діяльності

Комунального закладу вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв»

Закарпатської обласної ради

(Ужгород, Україна) *l_ukhach@turdoch.in***Єлізавета СІВАК,***orcid.org/0000-0002-4018-5017*

заслужений працівник культури України,

викладач кафедри соціокультурної діяльності

Комунального закладу вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв»

Закарпатської обласної ради

(Ужгород, Україна) *yeliz_sivak6493-13@turdoch.in***УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

У цьому науковому дослідженні висвітлюються питання управління процесами соціокультурної діяльності. Соціокультурна діяльність перебуває в тісному зв'язку з різними сферами суспільного життя, поступово проникаючи їх усі, тому дослідження чинників управління процесами соціокультурної діяльності має суттєве значення з погляду об'єктивного висвітлення процесів громадського життя. Менеджмент соціокультурної діяльності в контексті управління процесами соціокультурного розвитку суспільства здатний ефективно вирішувати питання належного спрямування позитивних тенденцій громадського життя та сприяти підвищенню загальному культурного рівня життя сучасного суспільства.

Актуальність заявленої тематики дослідження зумовлена необхідністю більш поглибленого вивчення основних чинників, що мають значення в контексті формування процесів соціокультурного життя сучасного суспільства та визначення пріоритетних напрямів розвитку процесів соціокультурної діяльності в сучасних умовах. Методологія цієї наукової роботи має у своїй основі поєднання аналітичного дослідження чинників впливу соціокультурної діяльності на різноманітні сфери суспільного життя та теоретичного аналізу ступеня впливу управління процесами соціокультурної діяльності на зміну загальної обстановки в сучасному суспільстві в бік його покращення. Основними результатами цього наукового дослідження слід уважати визначення основних чинників управління процесами соціокультурної діяльності та підкреслення потреби у встановленні тісних взаємозв'язків із соціальною та культурною сферами життя суспільства. Перспективи подальших наукових досліджень у визначеному напрямі зумовлені необхідністю в ретельному вивченні значення управління процесами соціокультурної діяльності в контексті позитивних змін у культурній та соціальної сферах життя сучасного суспільства, а також потреби в якісному розумінні ступеня складності проблем нинішнього громадського життя та методів їх вирішення. Прикладна цінність цієї наукової роботи зумовлена можливістю застосування у практичній сфері отриманих результатів із метою врегулювання насущних питань покращення якості життя сучасного суспільства та якісного вирішення наявних проблем соціокультурної сфери.

Ключові слова: соціокультурна діяльність, управління соціальними процесами, менеджмент соціокультурної діяльності, соціокультурний досвід, соціальна культура, громадська сфера.

Nataliia ANDRIIV,
orcid.org/0000-0001-5410-2078
Candidate of Economic Sciences,
Lecturer at the Department of Artistic Disciplines
Municipal Establishment of Higher Education "Uzhhorod Institute of Culture and Arts"
by Transcarpathian Regional Council
(Uzhhorod, Ukraine) n.andriiv6493-7@ubogazici.in

Liudmyla UKHACH,
orcid.org/0000-0002-1348-0168
Honored Worker of Ukraine Culture,
Lecturer at the Department of Artistic Disciplines
Municipal Establishment of Higher Education "Uzhhorod Institute of Culture and Arts"
by Transcarpathian Regional Council
(Uzhhorod, Ukraine) l_ukhach@murdoch.in

Yelizaveta SIVAK,
orcid.org/0000-0002-4018-5017
Honored Worker of Ukraine Culture,
Lecturer at the Department of Artistic Disciplines
Municipal Establishment of Higher Education "Uzhhorod Institute of Culture and Arts"
by Transcarpathian Regional Council
(Uzhhorod, Ukraine) yeliz_sivak6493-13@murdoch.in

MANAGEMENT OF SOCIO-CULTURAL ACTIVITY PROCESSES

This research covers the management of socio-cultural activities. Socio-cultural activities have a close connection with various spheres of public life, gradually permeating them all, so the study of factors controlling the processes of socio-cultural activities is essential in terms of objective coverage of the processes of public life. Management of socio-cultural activities in the context of managing the processes of socio-cultural development of society is able to effectively address the issue of proper direction of positive trends in public life and contributes to improving the overall cultural standard of living of modern society.

The relevance of the stated research topic is due to the necessity for a more in-depth study of the main factors that are important in the context of forming the processes of socio-cultural life of modern society and determining priority areas for socio-cultural activities in modern conditions. The methodology of this research is based on a combination of analytical study of the factors influencing socio-cultural activities in various spheres of public life and theoretical analysis of the degree of influence of socio-cultural management on changing the general situation in modern society to improve it. The identifying of the main factors in the management of socio-cultural activities and emphasising of the necessity to establish close links with the social and cultural spheres of society should be considered the main results of this research. Prospects for further research in this area are primarily due to the necessity to carefully study the importance of managing socio-cultural activities in the context of positive changes in cultural and social life of modern society, as well as the necessity for a qualitative understanding of the complexity of current public life and methods. The applied value of this scientific work is due to the possibility of applying in practice the results obtained in order to address pressing issues of improving the quality of life of modern society and qualitative solutions to existing problems of the socio-cultural sphere.

Key words: *sociocultural activity, management of social processes, management of sociocultural activity, sociocultural experience, social culture, public sphere.*

Постановка проблеми. Соціально-культурна діяльність поступово розвивається в контексті соціального прогресу, основу якого Г. Спенсер розкриває в такій ідеї: «... Прогрес може відбуватися тільки шляхом поліпшення індивідів унаслідок поліпшення суспільних відносин та шляхом подальшого поліпшення суспільних відносин унаслідок поліпшення індивідів» (Спенсер, 1997: 23).

Соціально-культурну діяльність вирізняють властиві тільки їй характерні риси. По-перше, вона здійснюється у вільний час (дозвілля), виріз-

няється добровільністю, свободою вибору, активністю, ініціативою індивідумів, різних груп та всього суспільства. По-друге, подібна діяльність характеризується регіональними, національними, етнічними традиціями й особливостями. По-третє, вирізняється різноманіттям видів, які базуються на громадських, культурних, пізнавальних, політичних, соціальних, сімейних, побутових, професійних, художніх та інших інтересах та напрямках, що стосуються різних вікових категорій. Важливим є те, що вона не пов'язана з різними

видами виробничої, навчальної діяльності й не повинна мотивовано залежати від бізнесу чи прибутку. Відбувається вільний вибір занять власного дозвілля, пов'язаних із саморозвитком, самореалізацією, рекреацією, спілкуванням, задоволенням, оздоровленням, що ґрунтуються на інтересах та потребах особистості (Комлева, 2014: 89).

Соціально-культурна діяльність повинна мати глибоку особистісну спрямованість, оскільки, з одного боку, об'єднує в собі біологічні особливості, а з іншого – соціально-психологічну структуру, виявляє риси індивідуальності. Незважаючи на це, вона може здійснюватися не тільки індивідуально, а й різними колективами. У такому контексті їй властива цілеспрямованість дії, адже тільки свідомо поставлена мета, продуманість, аналіз ситуації, вибір способів і засобів досягнення мети, які визначають послідовність дії, здатні привести її в рух. Оскільки соціокультурна діяльність має у своїй основі культурні цілі, то багато дослідників указують на її гуманістичний та культурологічний характер, що розвивається з часом (Комлева, 2014: 90).

В умовах постіндустріальної епохи розвиток культури та її оновлення також потрапляють у залежність від енергії індивідів. Соціальна інерція екстенсивних видів діяльності приводить до появи великих підсистем суспільства (мегамашин), які орієнтують культуру (а також релігію, освіту й науку) на значне примноження формально-організаційних аспектів життєдіяльності. Сучасні структури активно адаптують (оптимізують) індивідуальне життя й зумовлюють стандартність, обмежене розуміння духовно-культурного та освітнього розвитку. Результатом культивування традиціоналізму в розумінні цінностей є те, що культура зміщується на периферію соціального життя (Демченко, 2007: 59).

У педагогічних та інших дослідженнях останнім часом як методологічне обґрунтування дуже часто використовують соціокультурний підхід. Це трапляється як у роботах зі спеціальності «Загальна педагогіка, історія педагогіки і освіти», так і за фахом «Теорія, методика й організація соціально-культурної діяльності». Широта кордонів його застосування в дослідженнях, трактування та реалізація функцій, властивих цьому підходу в дослідженнях, має великий діапазон (Суртаєва та ін., 2019: 74), тому визначення головних чинників управління процесами соціокультурної діяльності має бути впорядковане з точки зору організації цих процесів. Саме організація визначає характер їх перебігу та ступінь впливу на навколишнє середовище.

Розглянемо, як це розуміється в наукових дослідженнях. Під час аналізу сутності соціокультурного підходу в освіті ми знаходимо його розуміння як наукового інструменту побудови дослідження, основи побудови процесу виховання і освіти, окремого науково-педагогічного спрямування. Весь сенс зводиться до визнання життєвого різноманіття як найважливішого ресурсу, відправної точки для аналізу ситуації, виокремлення проблем, їх вирішення, що є основою розвитку педагогічної практики. Це передбачає, що за освоєнням культури людських відносин прямує опанування знань та умінь, а не навпаки (Суртаєва та ін., 2019: 74).

Загалом, процеси соціокультурної діяльності знаходять своє відображення у багатьох сферах соціального та культурного життя окремих людей та країн у цілому. Визначення особливостей управління цими процесами має величезне значення з точки зору їх подальшої належної спрямованості та більш поглибленого розуміння сутності цих процесів.

Аналіз досліджень. Дослідження широкого кола питань, що стосуються сутності управління соціокультурними процесами, посідає значне місце у наукових роботах В. В. Ніколиної, Н. А. Комлевої, М. М. Суртаєвої, Н. Г. Милованової, О. А. Іванової та інших учених-дослідників, що вивчають різноманітні чинники соціокультурних відносин та справжнє місце людини в соціумі. Зазначені та інші дослідники підкреслюють у своїх наукових роботах значущість тематики соціокультурних відносин та потребу в поглибленому вивченні повного кола питань щодо визначення особливостей управління процесами соціокультурних відносин із погляду можливостей покращення соціального та культурного життя.

Мета статті – визначити головні чинники управління процесами соціокультурної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Соціокультурну діяльність заведено розглядати як самостійну підсистему єдиної загальної системи соціалізації особистості, соціального виховання та освіти людей. Аналізуючи сутність соціокультурної діяльності, можна простежити взаємодію творчих, репродуктивних і репродуктивно-творчих елементів. Репродуктивність присутня в основних видах занять сфери дозвілля: в непрофесійній художній самодіяльності, в клубній практиці тощо. Водночас кожен учасник, залучений до соціокультурної діяльності, засвоюючи ази мистецтва, опановуючи організаторські вміння та інші процеси пізнання, реалізуючи свої інтереси й потреби, не тільки відтворює наявні зразки, а і є

безпосереднім творцем соціокультурного процесу. Узагальнюючи вищесказане, можна говорити про типологічні рівні соціально-культурної діяльності, які можна класифікувати так: репродуктивний (просте відтворення учасником діяльності наявних, відпрацьованих, форм, способів, предметів тощо); репродуктивно-творчий (людина відкриває щось нове для себе, але об'єктивно це не є новим); творчий (творчі моменти є провідними в діяльності) (Комлєва, 2014: 90).

В умовах інформаційної революції необхідно розкривати та фіксувати ключові пункти соціокультурного процесу з метою їх самоутворення з компонентів реального життя стосовно нових форм самореалізації та самоорієнтації людей. Із погляду стійкості еволюційного розвитку важливим є вивчення переходу від різноманіття підсистем до досить великих утворень. Із них формується діяльність населення та більшість типів взаємовідносин (Ковальов, 2010: 74).

Найбільш поширеними підставами для класифікації форм соціокультурної діяльності є суб'єкт діяльності; місце здійснення; характер організації. Доцільною вважаємо класифікацію форм за ознаками суб'єкта діяльності; кількісних показників об'єкта впливу, якісної характеристики аудиторії установи культури; громадського призначення та завдань культурно-розважальної діяльності; основних напрямів діяльності установ культури; організаційних особливостей форм культурно-просвітницької діяльності. Перевагою слід уважати зумовленість вибору видів діяльності установ культури залежно від складу аудиторії за притаманними їй диференційними інтересами. Мається на увазі не тільки конкретна предметна спрямованість аматорських занять, а і їх загальна характеристика, прагнення людей до пошуку, творчості, до діяльності організаторської, ціннісно-орієнтаційної, зверненої не тільки на себе, а й на зовнішнє оточення, а також певний багаж даних, що відображають результати досліджень конкретних видів та жанрів художньої, конкретно-предметної діяльності. Пошук нових концепцій не тільки дає певні позитивні результати, а й розкриває безліч нових аспектів, які потребують пильної уваги з боку вчених (Жарков, 2007: 90). Дослідження процесів соціокультурної діяльності зумовлені більш вагомим її значенням у нинішніх культурних, духовних, освітніх і виховних процесах. Особливо важливою є зміна ставлення до самого дозвілля, визнання його самоцінності (Комлєва, 2014: 91).

Соціально-культурна діяльність реалізується за умов спирання на різні принципи: педагогізацію

навколишнього соціокультурного середовища; особистісний підхід; орієнтацію на культурно-ціннісні відносини в організації культуротворчості; пріоритет загальнонародських інтересів; єдність і наступність соціально-педагогічного, культурно-історичного та національно-регіонального досвіду (Успек, 2009: 236–238); наступності традицій та інновацій. Крізь призму перерахованих принципів соціально-культурна діяльність розуміється як діяльність, спрямована на повний саморозвиток та самореалізацію особистості та груп у сфері дозвілля, може включати в себе різноманітні проблеми в організації дозвілля: спілкування, що розвиває відпочинок, знайомство з культурними цінностями тощо.

У соціально-культурній діяльності виділяють такі компоненти: «ставлення до учня як до суб'єкта життя, здатного до соціокультурного розвитку та самозміни; ставлення до педагога як до посередника між учнями та культурою, здатного ввести його у світ культури й надати підтримку особистості в її індивідуальному вираженні у світі соціокультурних цінностей, ставлення до освіти як соціокультурного процесу, рушійними силами якого є діалог та співпраця його учасників у досягненні цілей творчого самовираження; ставлення до навчального закладу як до цілісного, соціокультурного, освітнього простору, де відтворюються творчі способи життя, відбуваються культурні події, здійснюється виховання людини культури» (Суртаєва та ін., 2019: 74–75).

Сформована соціокультурна ситуація створює проблему комерціалізації культури, яка стосується як фінансово-господарських відносин, так і культурного складника життя суспільства. Як показує досвід, матеріального супроводу потребує будь-яка діяльність, пов'язана з творчістю. Однак мало знайти кошти, адже необхідно і грамотно ними скористатися, застосовуючи сучасні інноваційні технології менеджменту. Вирішення цієї проблеми лежить на плечах тих фахівців, які за родом професійної діяльності поєднують галузі економіки та управління, виступаючи посередниками між ними, – менеджерах соціально-культурної діяльності (Ігнатова та ін., 2016: 133).

Поняття «соціокультурна сфера» є складним та неоднозначним. Одні автори під соціокультурною сферою розуміють «...галузь взаємин між людьми, які беруть участь у соціально-культурному та духовному житті, широке коло суспільних відносин, за яких задовольняються інтереси людей і вирішуються проблеми у сфері освіти, науки, культури й мистецтва, соціальної захище-

ності проведення дозвілля, творчої діяльності та ін.» (Ніколина, 2017: 128).

Сучасне розуміння менеджменту соціально-культурної діяльності базується на концепціях, що виникли в процесі еволюції теорії менеджменту. Поняття «менеджмент» широко використовується в теорії соціально-культурної діяльності, особливо в контексті технологій індустрії дозвілля та дозвіллевого бізнесу. Сучасні автори під менеджментом соціально-культурної діяльності розуміють сукупність управлінських рішень, методів та способів управлінської діяльності в соціокультурній сфері, а також особливий вид взаємозв'язків та взаємодій між учасниками соціально-культурних відносин.

У процесі здійснення своїх посадових обов'язків менеджер соціально-культурної діяльності виконує такі функції:

1) організаційно-управлінську (розгляд та деталізація основних напрямів діяльності установи, вибір способів і методів для досягнення мети, поділ обов'язків між підлеглими працівниками, об'єднання їх у робочі групи, здійснення контролю);

2) проектно-технологічну (дослідницька, аналітична, прогностична діяльність із розробки та реалізації проектів у галузі культури й мистецтва);

3) комунікативну (інформаційна взаємодія в різних сферах суспільної соціально-культурної практики, формування ділових і неформальних зв'язків);

4) маркетингову (проведення досліджень із виявлення споживачів соціально-культурних послуг і визначення вікових інтересів цієї аудиторії, сегментація ринку);

5) фінансово-економічну (розробка бізнес-планів, пошук інвесторів, продаж послуг соціокультурних організацій на ринку);

6) юридично-правову (ведення всієї юридичної документації) (Новікова, 2013: 140–141).

Успіх діяльності менеджера соціально-культурної сфери залежить: по-перше, від набору його професійних компетенцій, які є необхідними атрибутами фахівця й показують рівень його володіння прийомами виконання різних управлінських операцій, що відбивають його розумові та практичні аспекти; по-друге, успішність професіоналізації залежить від наявності в менеджера таких характеристик, як швидкість і гнучкість мислення, розвинені естетичні почуття, вміння розуміти й цінувати прекрасне, багата уява, інтуїція, вміння народжувати оригінальні ідеї, створювати щось нове у своїй роботі (Ігнатова та ін., 2016: 135).

Також йому властиві високі моральні якості, серед яких слід указати на щирість, порядність і справедливість, що роблять його не тільки успішним працівником, а й сумлінною людиною. Менеджер сфери культури повинен бачити у своїх підлеглих особистість, гідну поваги, бути людяним і піклуватися про людей.

Таким чином, професійна підготовка сучасних менеджерів соціокультурної діяльності спрямована на формування особистості, яка характеризується не тільки високим інтелектуальним та соціокультурним, а й моральним потенціалом, що є основою його професійної культури. Сьогодні, коли потреба у фахівцях сфери культури та мистецтва настільки нагальна, орієнтація вищої освіти на підготовку випускника сфери управління процесами соціокультурної діяльності з високим духовно-моральним і особистісним потенціалом, що є показником повністю сформованої особистості, готової до здійснення своєї професійної діяльності в різних сферах життєдіяльності, дозволить підготувати кваліфікованого фахівця, затребуваного на сучасному ринку праці. Це особливо важливо стосовно професійної підготовки фахівців, здатних якісно виконувати функції управління процесами соціокультурного життя. Адже впевненість у власних силах, що так необхідна працівникові управлінської сфери, формується саме під час вишівської підготовки та подальшої праці на певній ділянці робіт. Тільки поступове впровадження системної підготовки якісних фахівців здатне вирішити питання виховання майбутніх професіоналів сфери управління процесами соціокультурної діяльності.

Висновки. Функції соціокультурної діяльності є відправними точками, що визначають напрям діяльності, розкривають зміст роботи з урахуванням особливостей кожної конкретної території.

Результати аналізу соціологічної літератури різних періодів дають змогу говорити про те, що функції соціокультурної діяльності виникають і зникають на певних відрізках часу залежно від потреб суспільства. Соціокультурна діяльність, як відомо, охоплює широке коло різнохарактерних, різнорівневих видів суспільно значущої діяльності. Важливість її в тому, що організація дозвілля здійснюється в соціально значущих цілях, зокрема й задоволення та розвитку соціокультурних потреб та інтересів як окремої особистості, групи, так і соціуму загалом. При цьому результативність управління соціокультурної діяльністю залежить від ступеня відповідності управління її основою – корінними підвалинами суспільства та культури. Обліку й освоєнню кон-

кретного соціокультурного контексту сприяє усвідомлення суб'єктами управління потреби в підходах, які враховують історичний досвід і соціокультурні особливості управління процесами в тому або іншому соціумі. У політиці кожної держави існує цілий напрям, пов'язаний із плануванням, проектуванням, реалізацією й забезпеченням соціокультурного життя суспільства, яким є так звана «соціокультурна політика». За основу пропонованого напрямку в галузі соціокультурного розвитку взято такі домінанти: соціокультурна політика як вираз соціально-політичної системи будь-якого суспільства існує як системний атрибут загальнодержавної політики; відображення ступеня лібералізму або авторитарності соціокультурної політики підпорядковане рівню розвитку прийнятих демократичних принципів і свобод у конкретному суспільстві. Соціокультурна політика має відпрацьовані типові механізми реалізації своїх культурних орієнтирів та цінностей; соціально-ціннісні пріоритети соціокультурної політики формуються нормами, цінностями та ідеалами конкретного суспільства; сутність соціокультурної політики держави полягає не стільки у фінансуванні для підтримки й розвитку соціокультурної діяльності конкретних установ культури, зміцнення матеріальної бази окремих об'єктів соціокультурної діяльності, скільки в соціальних ціннісних орієнтирах, готовності надати можливості для культурного саморозвитку особистості, розвитку громадських рухів і соціальних формувань у соціокультурній сфері. Можна сказати, що в умовах окремого регіону (залежно від характеру та інтенсивності проблем та наявних ресурсів) ті чи інші складники соціокультурного середовища можуть виступати як пріоритетні напрями соціокультурної політики.

На жаль, дослідження фахівців і практиків управління показують, що переходи на якісно вищий рівень соціокультурної ситуації носять не постійний, а фрагментарний характер. В основі соціокультурної діяльності у вигляді різних форм лежать принципи, форми й методи передавання культурної спадщини новим поколінням, досвіду творчого сприйняття й створення нових

предметів, форм та явищ у різних видах мистецтва, організації естетично-насиченого, духовно-морального дозвілля, що роками практикуються у вітчизняній соціально-культурній діяльності.

Соціокультурна діяльність як об'єкт соціального управління передбачає формування принципів, правил та процедур управління соціокультурною діяльністю і встановлення зв'язків між ними, які дозволяють описувати та пояснювати проблеми й процеси управлінської діяльності з більшим чи меншим ступенем вірогідності. Також у соціокультурній методології застосовуються принципи системності, різноманіття соціального життя, комплексності, аксіологічної (ціннісної) орієнтованості та ін.

У пропонованому науковому дослідженні використання соціологічного підходу до вивчення управління соціокультурною діяльністю та наявних у цій галузі проблем полягає у цілісному баченні соціальної організації та процесів, що в ній відбуваються, а також у здійсненні їх комплексного аналізу й узагальнення.

Сучасні підходи до управління вимагають зміни умов та принципів діяльності установ культури, модернізації управлінських механізмів, підвищення відповідальності керівництва та співробітників установ культури за результати роботи, вдосконалення фінансових та економічних інструментів, які використовуються задля розвитку соціокультурних установ. Управління соціокультурною діяльністю є важливим напрямом соціальної політики, яка багато в чому визначає комфортність проживання населення на будь-якій території. Тому управління процесами соціокультурної діяльності варто довіряти лише справжнім професіоналам своєї справи, фахівцям, що здатні брати на себе відповідальність за наслідки неправильно прийнятих рішень та організувати соціально-культурні процеси життя суспільства відповідно до його потреб і проблем. Тоді й можна буде вести мову про прийняття та впровадження ефективних програм соціокультурного розвитку суспільства та створення належних умов для покращення його загального рівня життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Демченко Е. Н. Социокультурный контекст деятельности. *Наука о человеке: гуманитарные исследования*. 2007. № 2. С. 58–65.
2. Жарков А. Д. Теория и технология культурно-развлекательной деятельности. Москва : Издательский Дом МГУКИ, 2007. 480 с.
3. Игнатова И. Б., Донская Т. К., Плюшкина Н. Е. Специфика профессиональной деятельности менеджера социокультурной сферы. *Профессиональное образование в России и за рубежом*. 2016. № 3 (23). С. 133–136.
4. Ковалев Д. В. Социально-культурные аспекты деятельности и общения. *Омский научный вестник*. 2010. № 3. С. 74–78.

5. Комлева Н. А. Социокультурная деятельность как вектор развития личности и общества. *Идеи и идеалы*. 2014. № 4 (22). Т. 2. С. 88–96.
6. Николина В. В. Социокультурная практика как вектор развития современного образовательного пространства. *Научный диалог*. 2017. № 2. С. 269–280.
7. Новикова Г. Н. Сущность, содержание и функции творчески-производственной деятельности менеджера учреждения культуры. *Вестник Московского государственного университета культуры и искусств*. 2013. № 1 (51). С. 137–142.
8. Спенсер Г. Синтетична філософія (у скороченому викладі Говарда Коллінза). Київ: Ніка-Центр Віст, 1997. 512 с.
9. Суртаева М. М., Милованова Н. Г., Иванова О. А. Социокультурная и социально-педагогическая деятельность в основе социокультурного подхода. *Мир науки, культуры, образования*. 2019. № 4 (77). С. 73–75.
10. Успек Е. Р. Истоки региональной социокультурной деятельности. *Мир науки, культуры, образования*. 2009. № 7 (19). С. 236–238.

REFERENCES

1. Demchenko E. N. Sotsiokulturnyy kontekst deyatel'nosti [Sociocultural context of activity]. *Nauka o cheloveke: gumanitarnyye issledovaniya*, 2007, Nr 2, pp. 58–65 [in Russian].
2. Ignatova I. B., Donskaya T. K., Plyushkina N. E. Spetsifika professionalnoy deyatel'nosti menedzhera sotsiokulturnoy sfery [The specifics of the professional activity of the manager of the socio-cultural sphere]. *Professionalnoye obrazovaniye v Rossii i za rubezhom*, 2016, Nr 3 (23), pp. 133–136 [in Russian].
3. Komleva N. A. Sotsiokulturnaya deyatel'nost kak vektor razvitiya lichnosti i obshchestva [Sociocultural activity as a vector of development of personality and society]. *Idey i idealy*, 2014, Nr 4 (22), T. 2, pp. 88–96 [in Russian].
4. Kovalev D. V. Sotsialno-kulturnyye aspekty deyatel'nosti i obshcheniya [Socio-cultural aspects of activity and communication]. *Omskiy nauchnyy vestnik*, 2010, Nr 3, pp. 74–78 [in Russian].
5. Nikolina V. V. Sotsiokulturnaya praktika kak vektor razvitiya sovremennogo obrazovatel'nogo prostranstva [Sociocultural practice as a vector of development of modern educational space]. *Nauchnyy dialog*, 2017, Nr 2, pp. 269–280 [in Russian].
6. Novikova G. N. Sushchnost, sodержaniye i funktsii tvorcheskoy-proizvodstvennoy deyatel'nosti menedzhera uchrezhdeniya kultury [The essence, content and functions of creative and production activities of the manager of cultural institutions]. *Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo universiteta kultury i iskusstv*, 2013, Nr 1 (51), pp. 137–142 [in Russian].
7. Spenser H. Syntetychna filosofiya (u skorochenom vykladi Hovarda Kollinza) [Synthetic philosophy]. Kyiv: Nika-Tsentr Vist, 1997, 512 p. [in Ukrainian].
8. Surtayeva M. M., Mylovanova N. H., Ivanova O. A. Sotsiokulturnaya i sotsialno-pedagogicheskaya deyatel'nost v osnove sotsiokulturnogo podkhoda [Socio-cultural and socio-pedagogical activities are the basis of the socio-cultural approach]. *Mir nauki, kultury, obrazovaniya*, 2019, Nr 4 (77), pp. 73–75 [in Russian].
9. Uspek E. R. Istoki regionalnoy sotsiokulturnoy deyatel'nosti [Origins of regional socio-cultural activities]. *Mir nauki, kultury, obrazovaniya*, 2009, Nr 7 (19), pp. 236–238 [in Russian].
10. Zharkov A. D. Teoriya i tekhnologiya kulturno-razvlekatel'noy deyatel'nosti [Theory and technology of cultural and entertainment activities]. Moscow : Izdatelskiy Dom MGUKI, 2007, 480 p. [in Russian].